

Reptes de les Illes Balears

La sostenibilitat, objectiu transversal a compartir com a Euroregió

Josep M. Palau Garrabou

Estudi Ramon Folch i Associats, S.L.

Jornada

LA MEDITERRÀNIA, UN MAR COMPARTIT. PROBLEMÀTIQUES COMUNES

Xarxa de Consells Econòmics i Socials de l'Euroregió Pirineus-Mediterrània

Palma de Mallorca

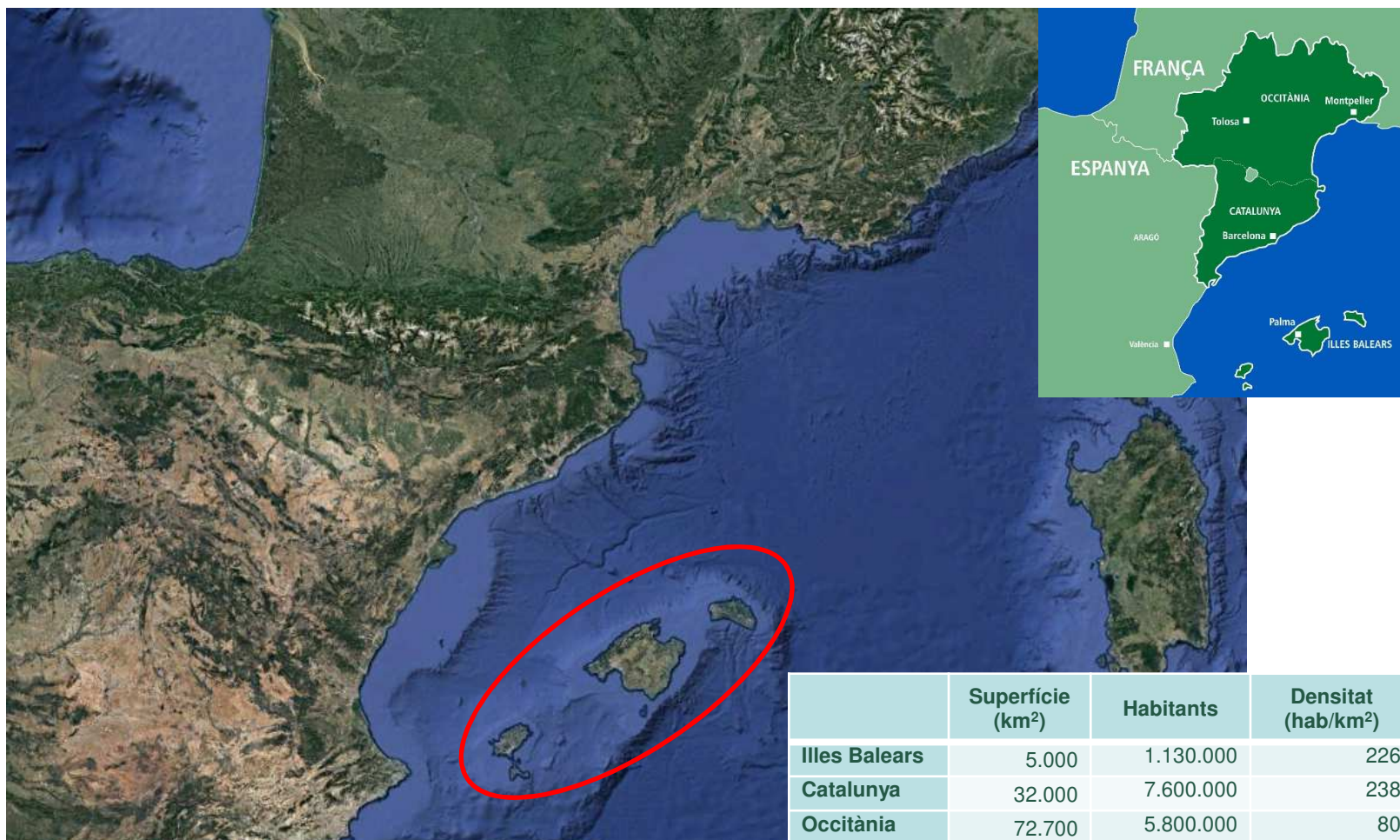
6 de juny de 2019

Índex

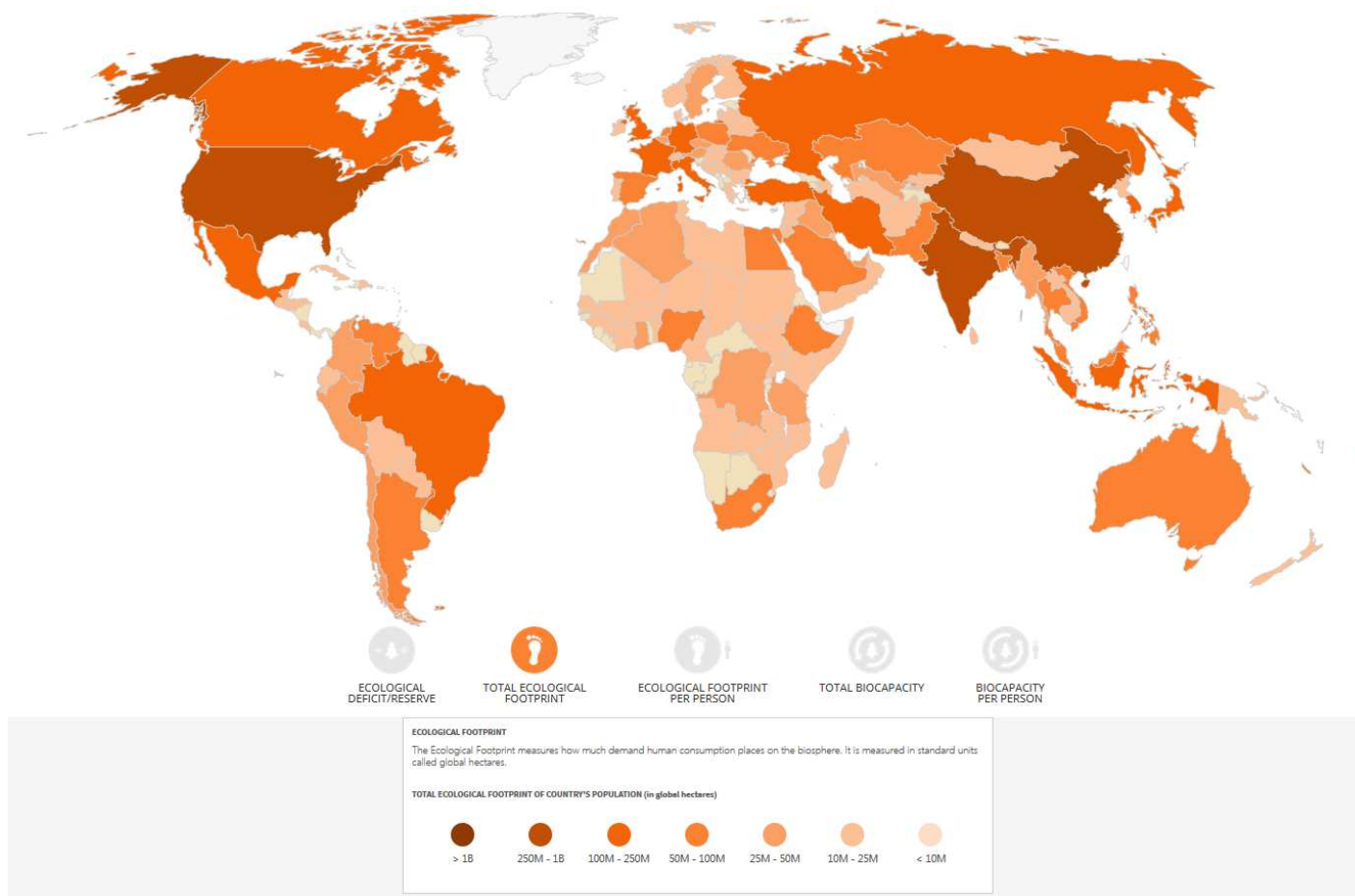
- 1.** L'Euroregió envers els reptes sostenibilistes
- 2.** Condicionants socioambientals de les Illes Balears
- 3.** Tres àmbits exemplificadors: aigua, energia i residus
- 4.** Conclusions

1. L'Euroregió envers els reptes sostenibilistes

1.1 Territori divers i singular, problemàtiques comunes

1.2 Impactes sense fronteres: la petjada ecològica

Petjada ecològica a escala estatal, en valor absolut, arreu del món.

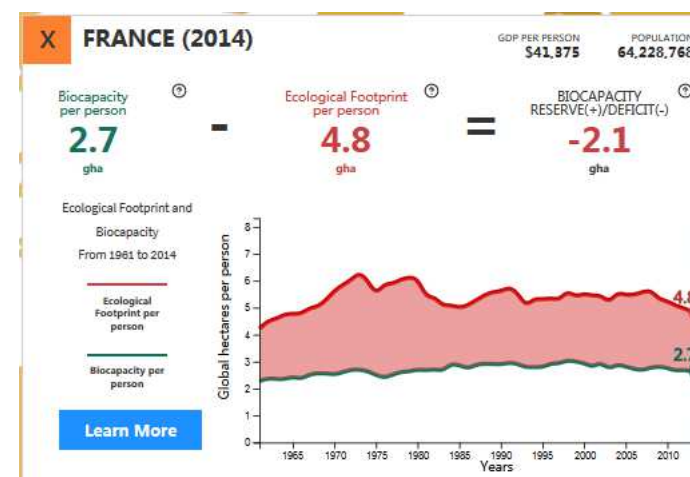
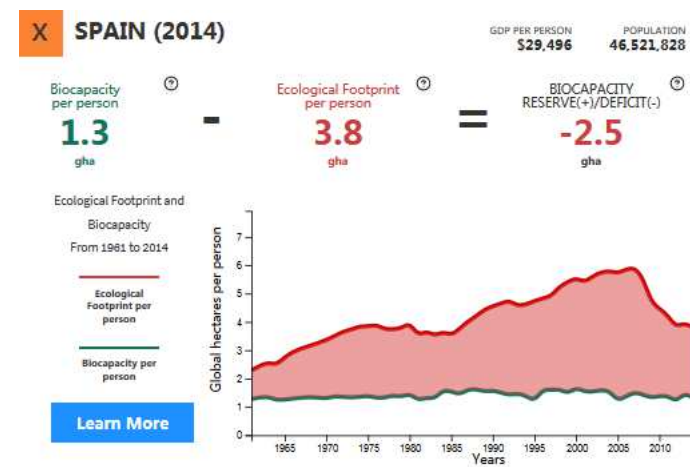
Font: Global Footprint Network (<https://data.footprintnetwork.org/#/>).

1.2 Impactes sense fronteres: la petjada ecològica

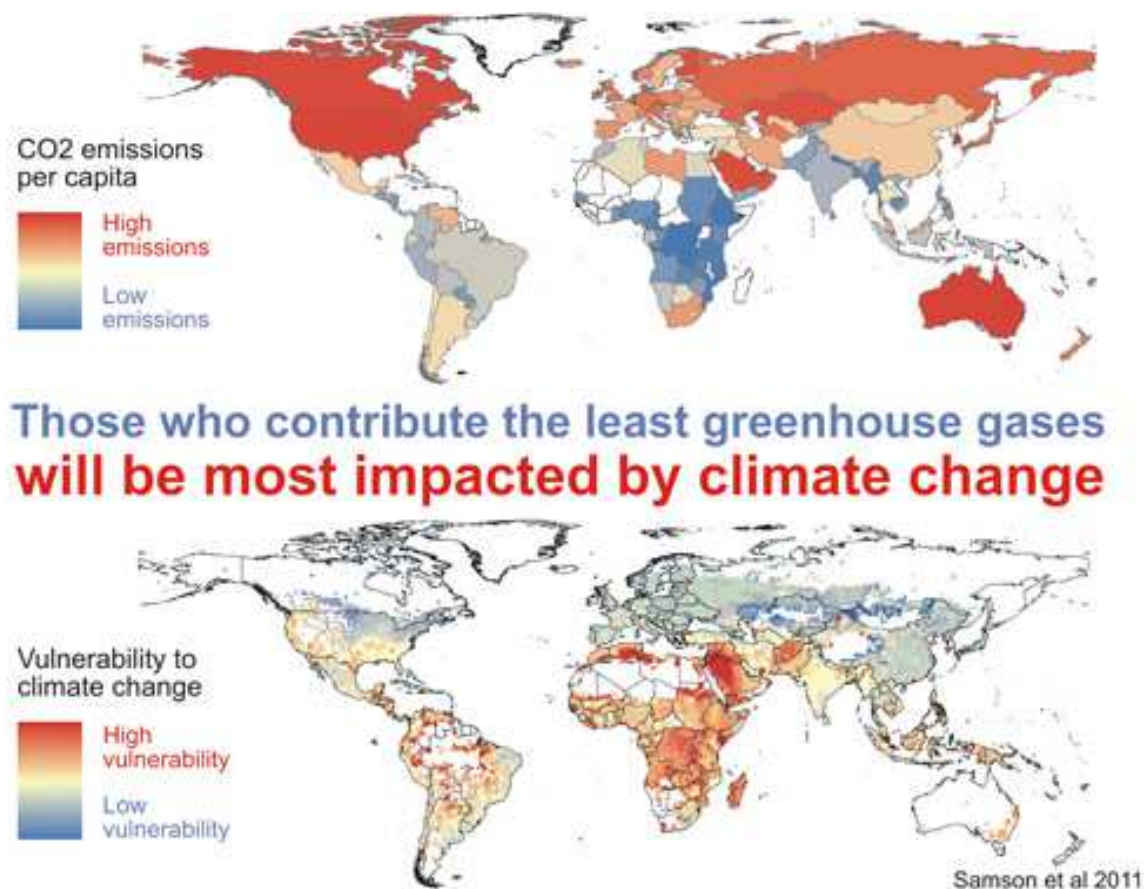

Petjada ecològica per càpita a Europa i evolució 1960-2005 a Espanya i Europa.

Font: Global Footprint Network (<https://data.footprintnetwork.org/#/>).

1.3 Canvi climàtic: causes locals, problemes globals

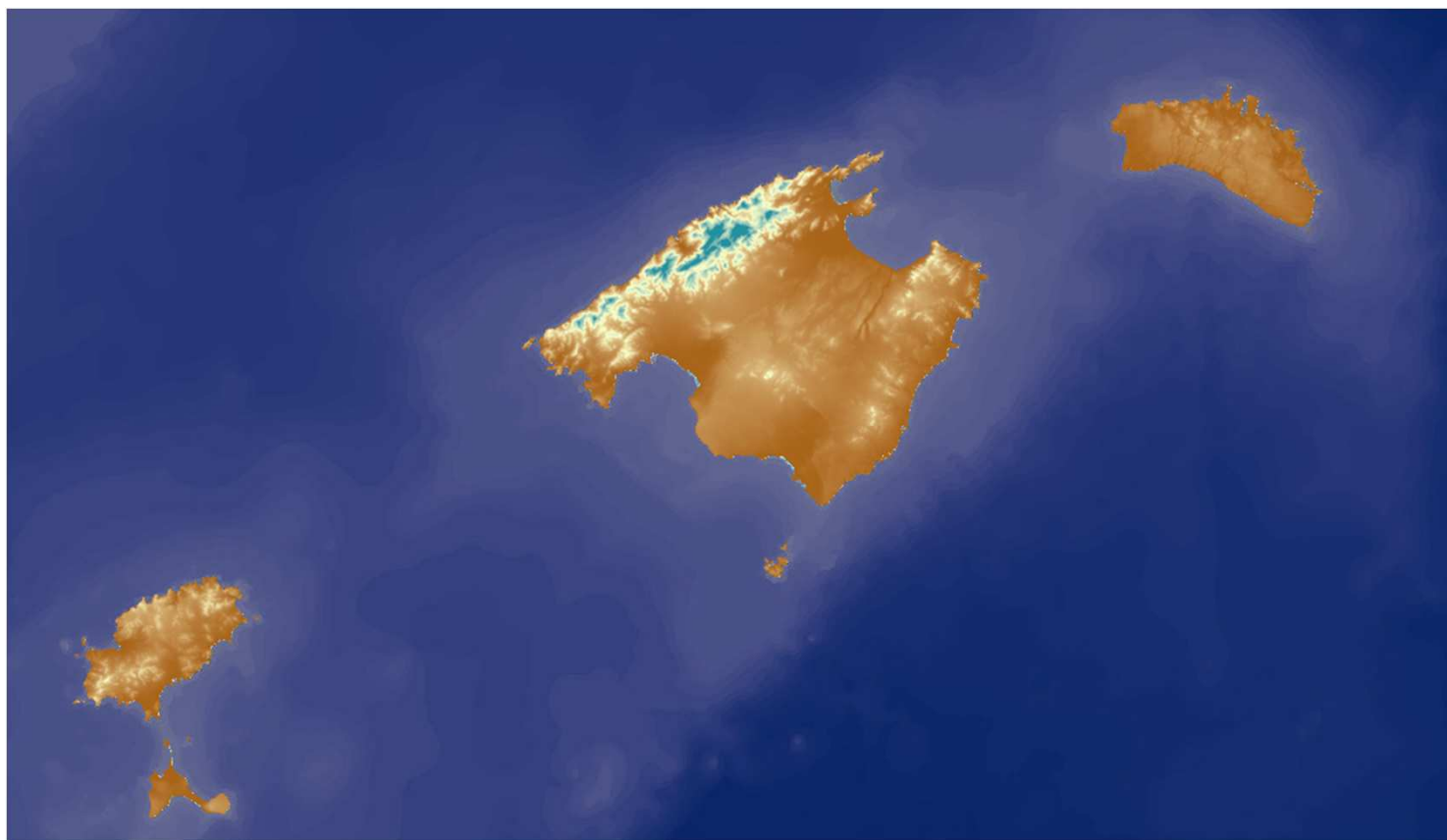

Emissions de gasos amb efecte d'hivernacle per càpita i vulnerabilitat al canvi climàtic.

Font: *Those Who Contribute the Least Greenhouse Gases Will Be Most Impacted by Climate Change* (<https://www.huffpost.com>).

2. Condicionants socioambientals de les Illes Balears

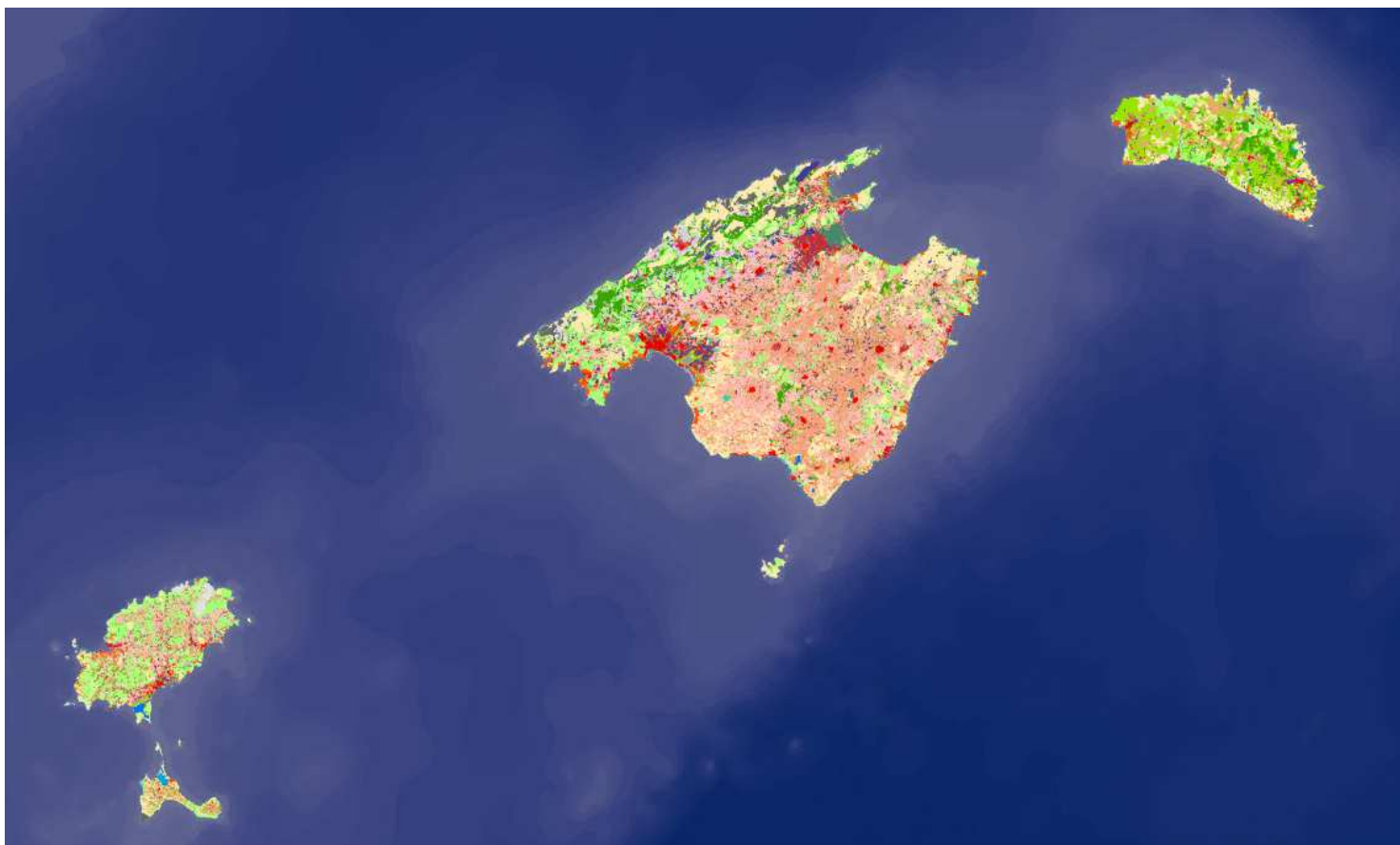
2.1 Matriu biofísica: factor determinant pels usos del sòl

Altimetria.

Font: visor IDEIB (Servei d'informació territorial de les Illes Balears).

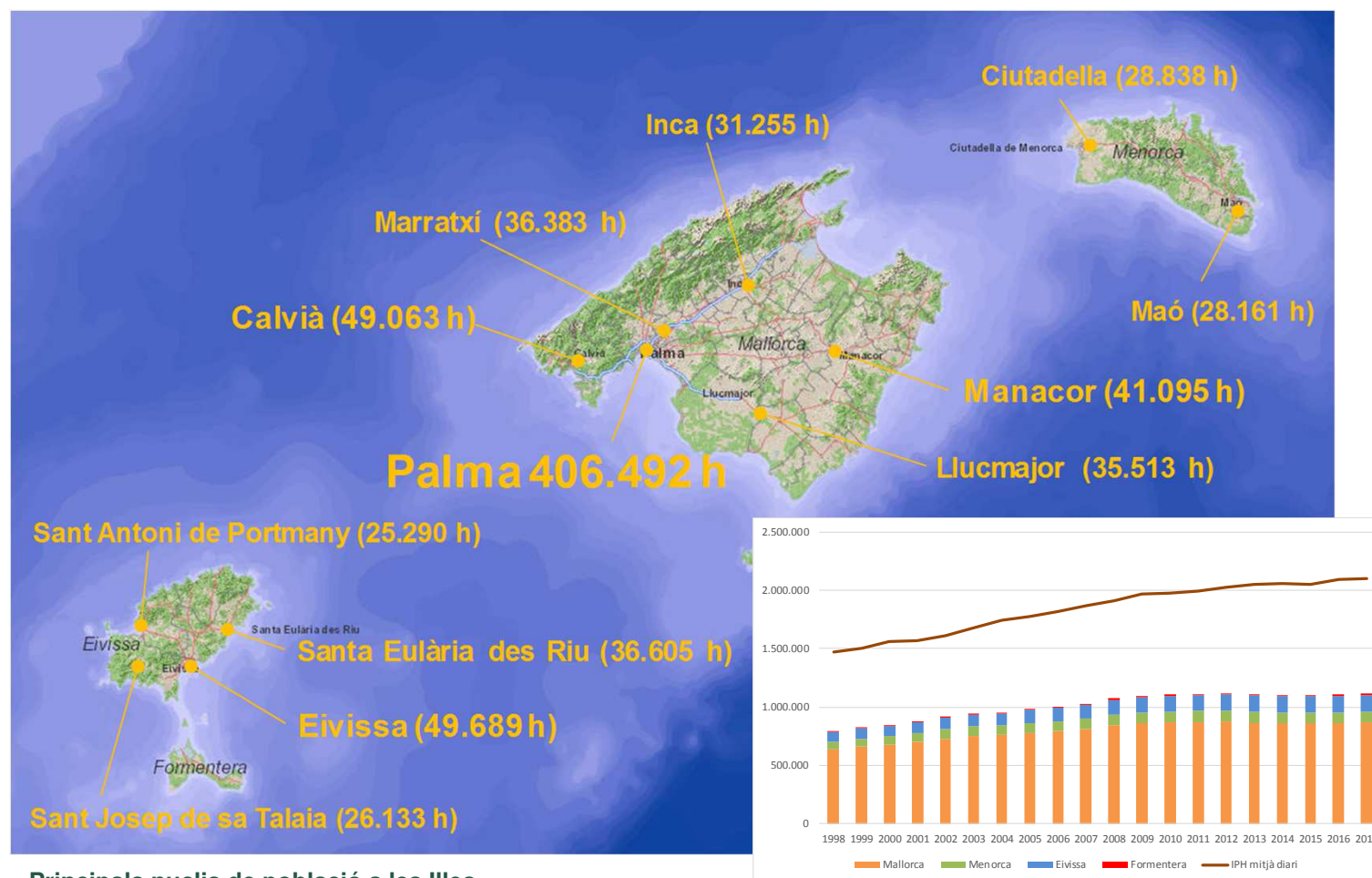
2.2 Cobertes del sòl i paisatges fortament transformats per l'activitat humana

Usos del sòl.

Font: visor IDEIB (Servei d'informació territorial de les Illes Balears).

2.3 Distribució heterogènia de la població

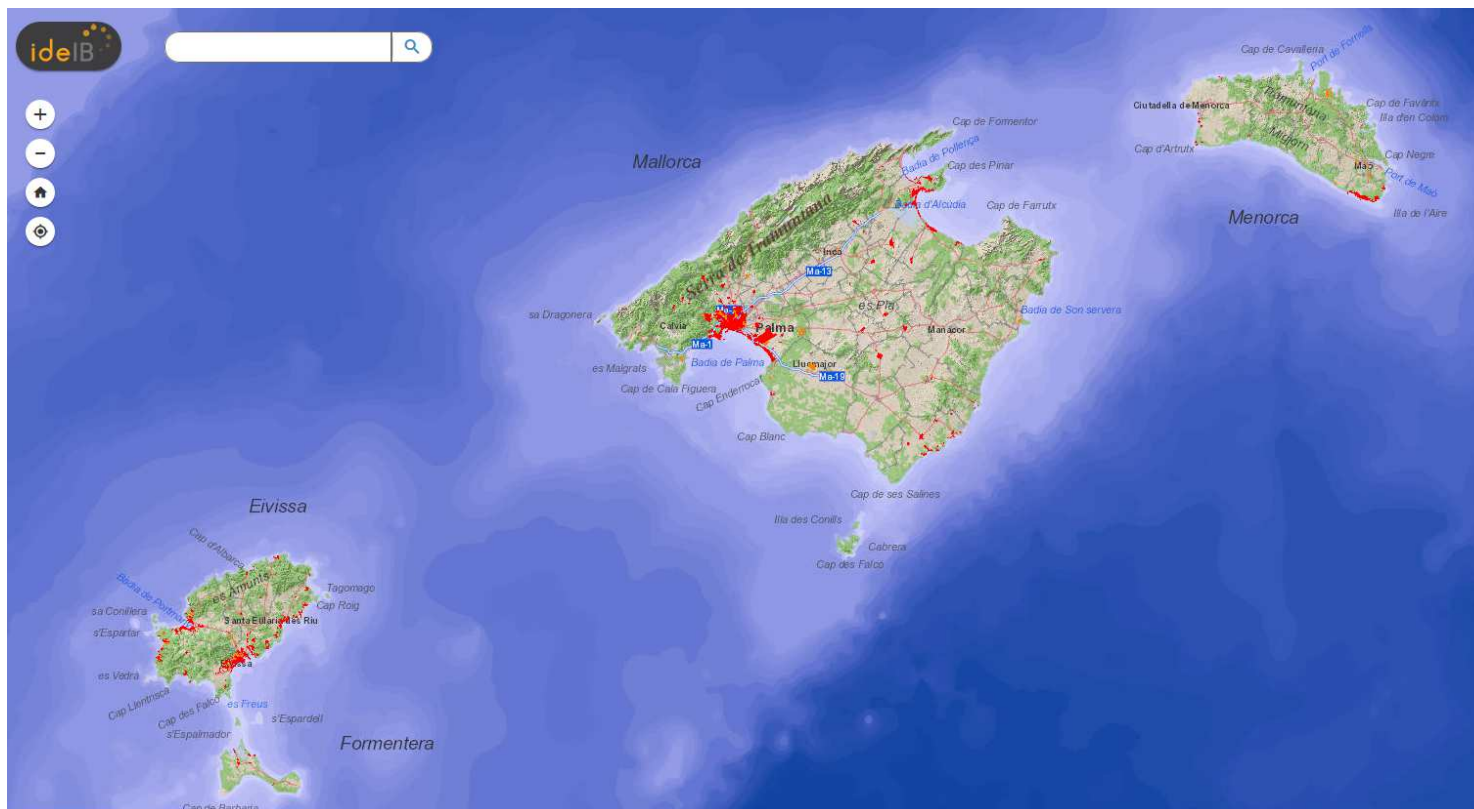
Principals nuclis de població a les Illes.

Font: elaboració pròpia amb dades d'Ibestat.

Evolució de la població empadronada 1998-2017.

Font: elaboració pròpia amb dades d'Ibestat.

2.4 Ordenació del territori: planejament urbanístic

Sòl classificat com a urbà, d'acord amb el planejament urbanístic.

Font: visor IDEIB (Servei d'informació territorial de les Illes Balears).

2.5 Ordenació del territori: figures de protecció

Espais amb rellevància ambiental, que gaudeixen d'alguna figura de protecció.

Font: visor IDEIB (Servei d'informació territorial de les Illes Balears).

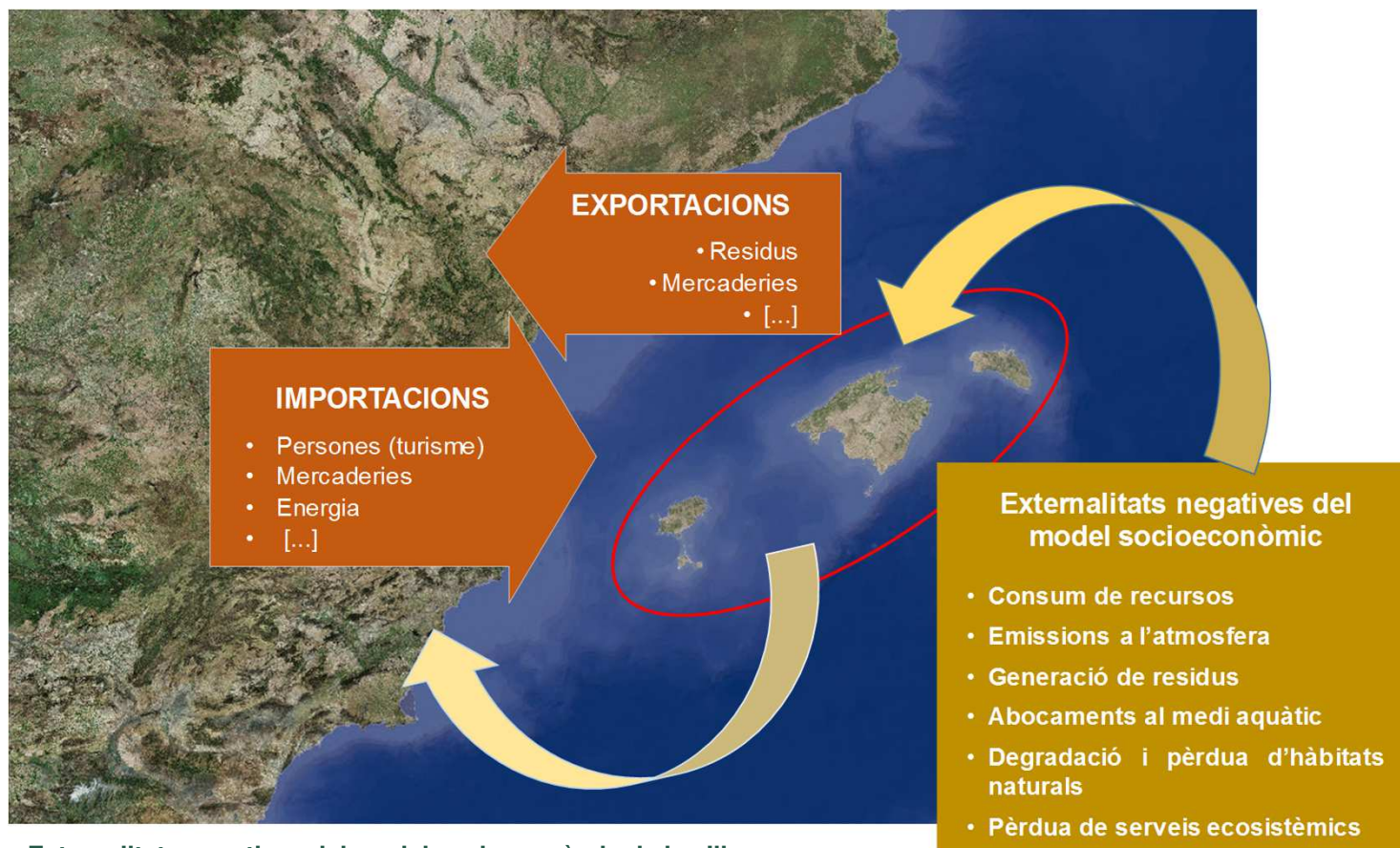
2.6 Planificació: sectorialitzada i amb diversos horitzons

Àmbit	Principals instruments vigents de planificació sectorial i territorial	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
AIGUA	Pla hidrològic de la demarcació hidrogràfica de les Illes Balears 2015-2021																														
	Pla especial d'actuacions en situació d'alerta i eventual sequera a les Illes Balears																														
ENERGIA	Pla de desenvolupament de la xarxa de transport d'energia elèctrica 2015-2020 (estatal)																														
	Pla director sectorial energètic de les Illes Balears					R										M															
	Pla d'eficiència energètica a les Illes Balears 2006-2015																														
	Pla d'acció de mitigació del canvi climàtic a les Illes Balears 2013-2020																														
RESIDUS	Pla director sectorial de residus sòlids no perillosos de Mallorca																		AI												
	Pla director sectorial de residus sòlids no perillosos de Menorca																		AI												
	Pla director sectorial de residus sòlids no perillosos d'Eivissa																		E												
	Pla director sectorial de residus sòlids no perillosos de Formentera																		E												
	Pla de prevenció i gestió de residus perillosos de les Illes Balears																		E												
MOBILITAT	Pla director sectorial de Mobilitat de les Illes Balears																		AI												
	Pla director sectorial de carreteres de Mallorca																														
	Pla director sectorial de carreteres d'Eivissa																														
	Pla insular de serveis de transport regular de viatgers per carretera de Mallorca																														
	Pla insular de serveis de transport regular de viatgers per carretera de Menorca																														
TERRITORI	Pla territorial insular de Mallorca												M																		
	Pla territorial insular de Menorca					M									M																
	Pla territorial insular d'Eivissa (i Formentera)																														
	Normes subsidiàries de Formentera												TR																		

Principals instruments vigents de planificació sectorial i territorial.

Font: visor IDEIB (Servei d'informació territorial de les Illes Balears).

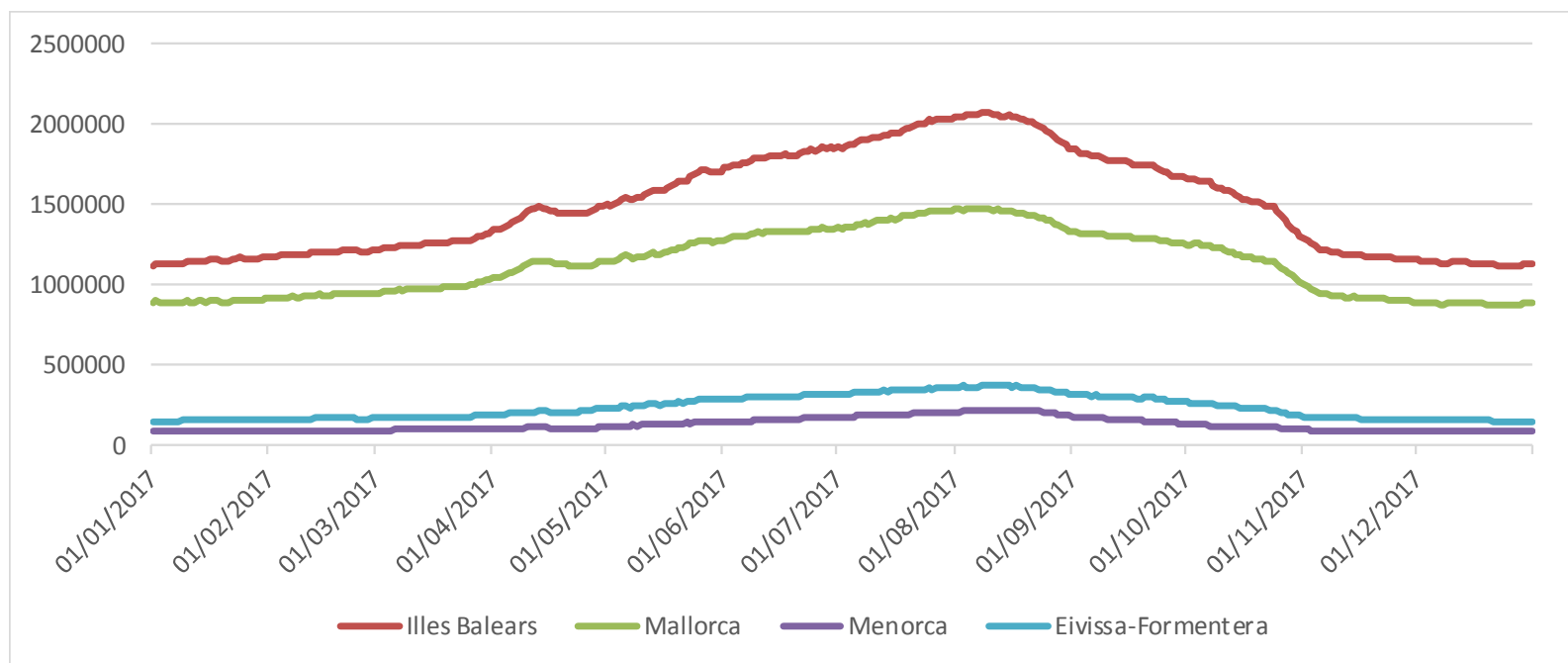
2.7 Els efectes de la insularitat

Externalitats negatives del model socioeconòmic de les Illes.

Font: elaboració pròpia sobre la base del visor cartogràfic IDEIB.

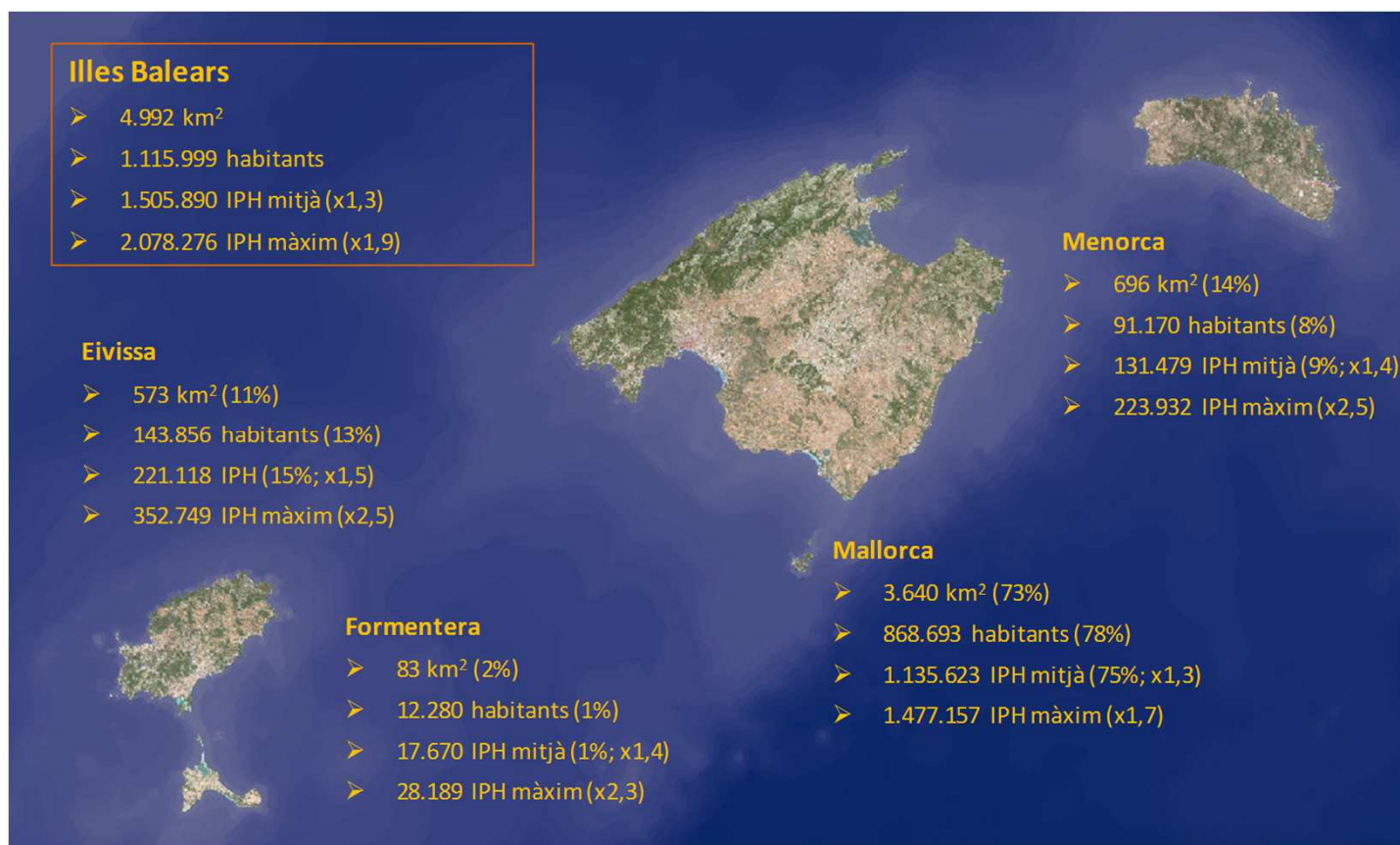
2.8 Implicacions de l'estacionalitat

Fluctuació de l'indicador de pressió humana (IPH) diari al llarg de 2017.

Font: Ibestat.

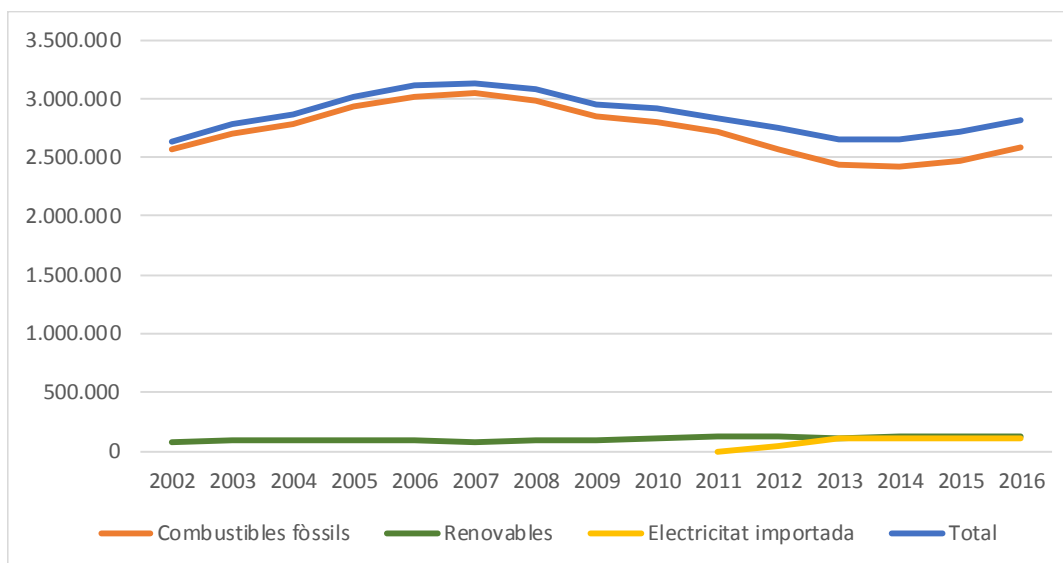
2.8 Implicacions de l'estacionalitat

Població censada i població estacional per illes.

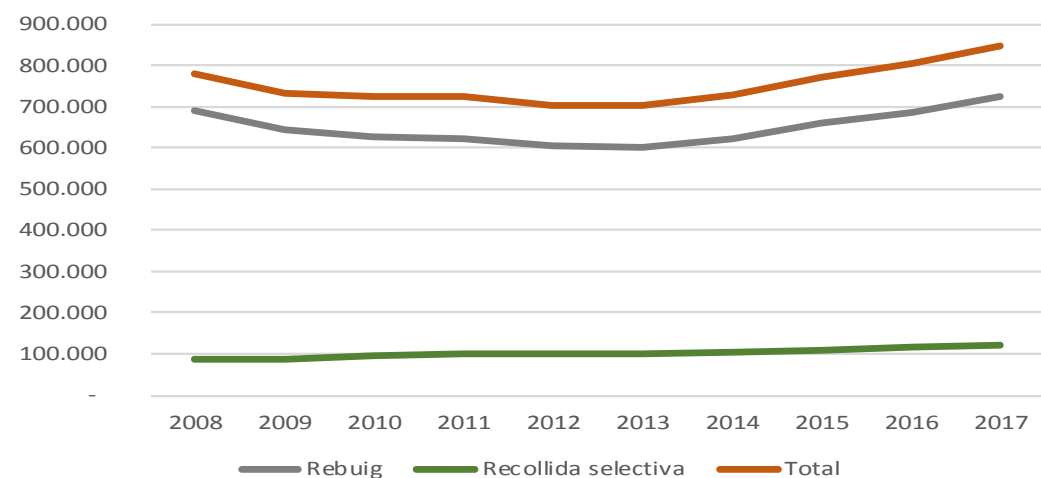
Font: elaboració pròpia amb dades d'Ibestat..

2.9 Influència dels cicles econòmics

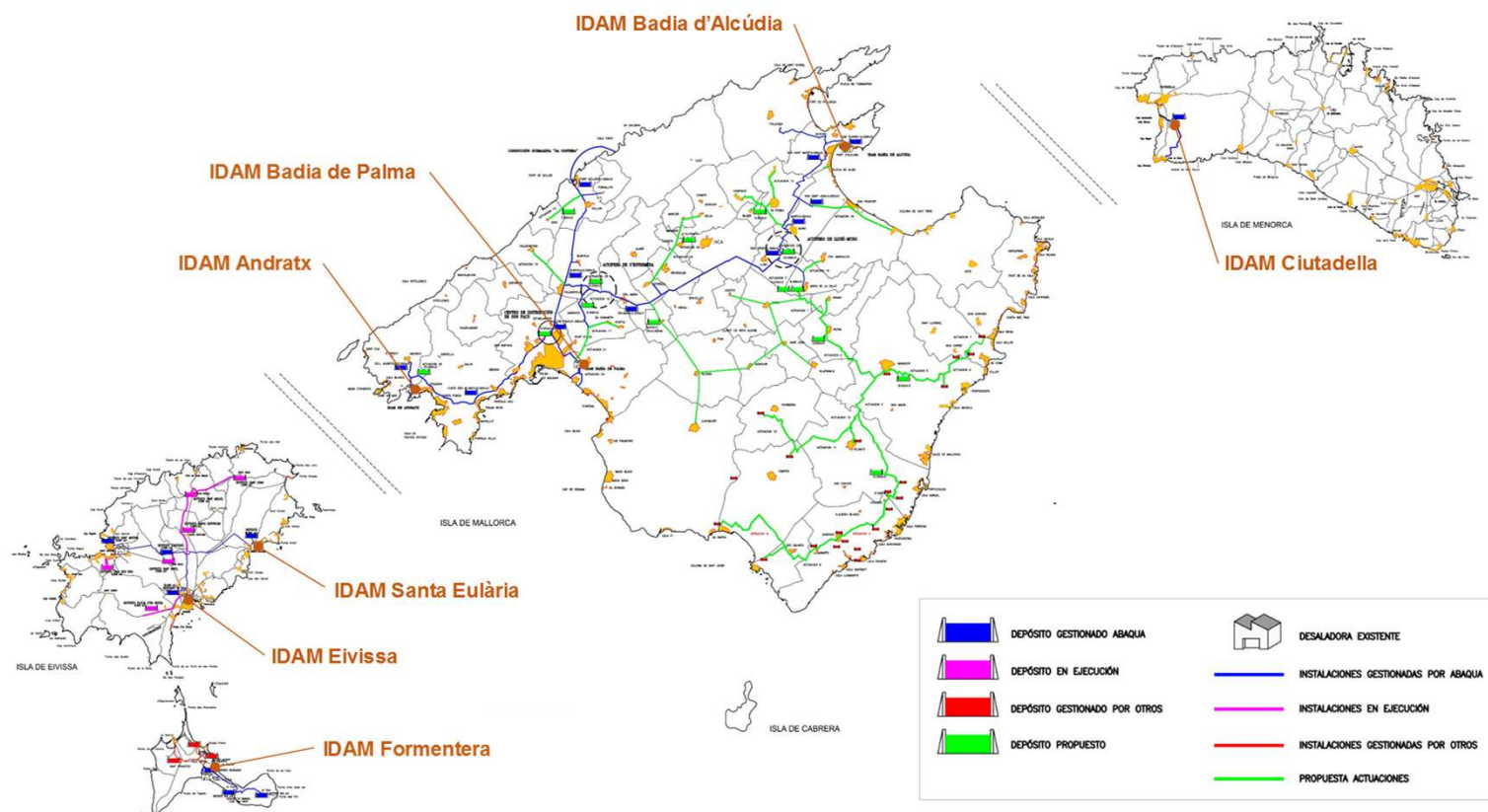
Evolució del consum d'energia primària (esquerra) i de la generació de residus (dreta).

Font: Memòria del CES Balears 2018 i Informe de conjuntura econòmica de les Illes 2018.

3. Tres àmbits exemplificadors: aigua, energia, residus

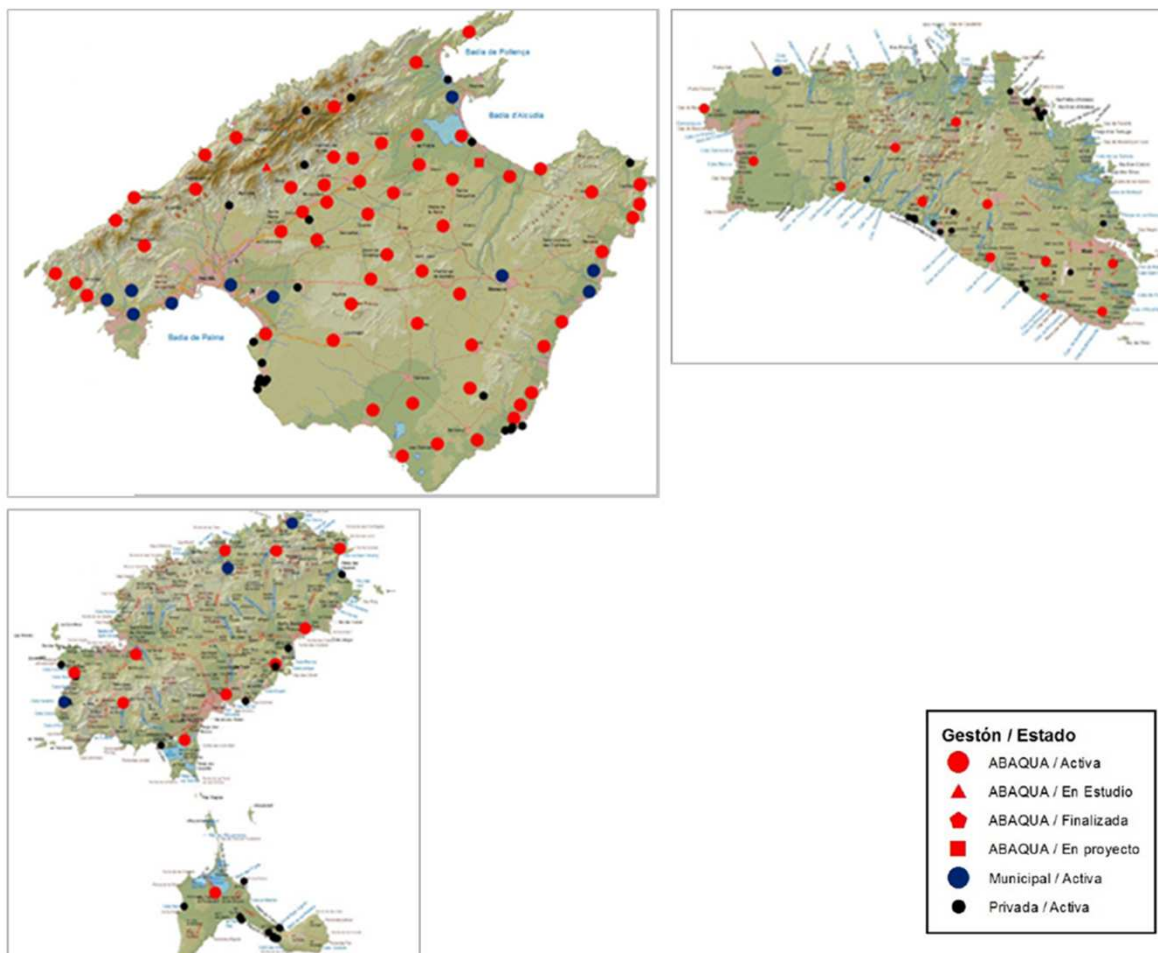
2.1 Cicle de l'aigua: abastament

Mapa d'infraestructures d'abastament d'aigua.

Font: ABAQUA

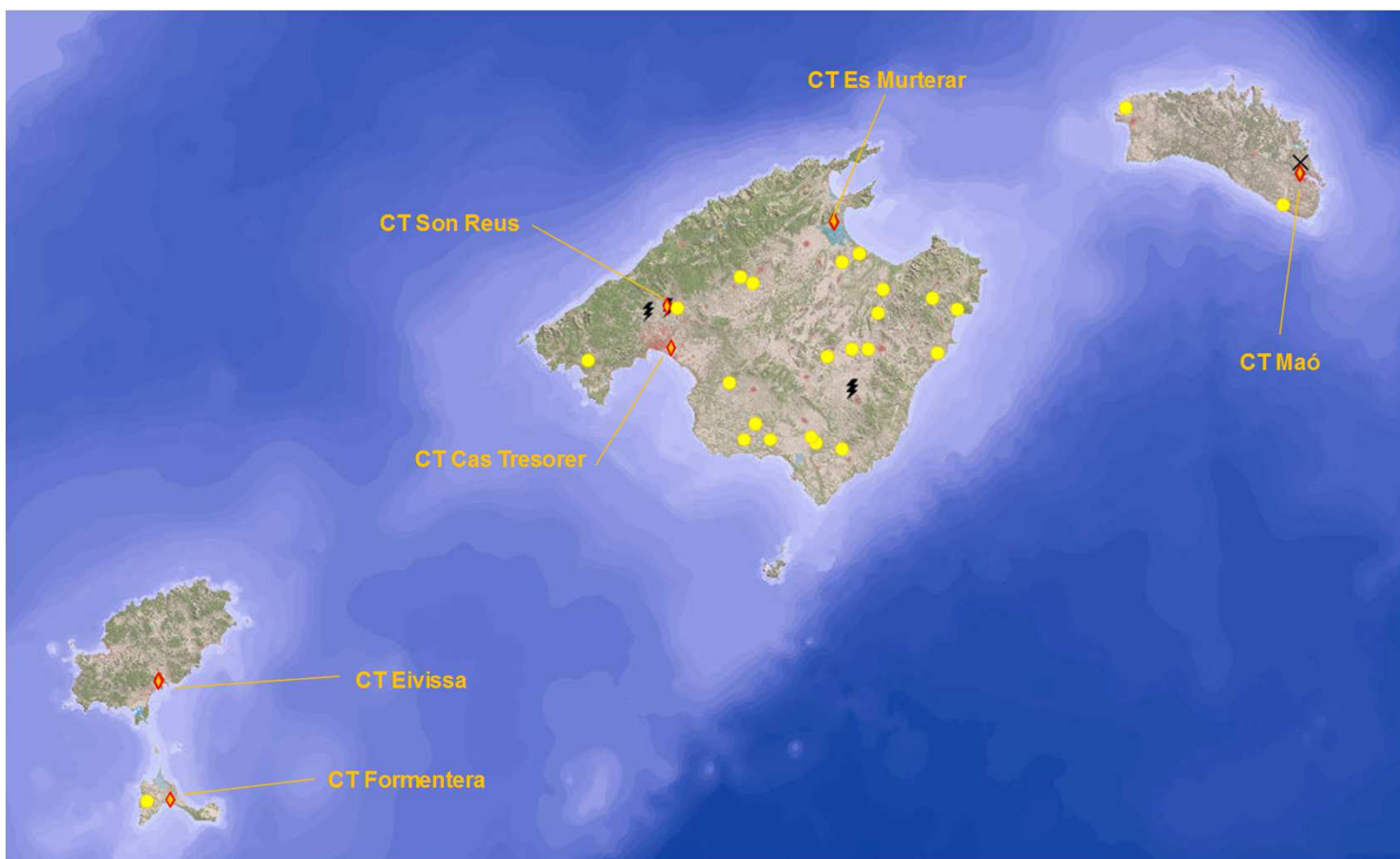
2.1 Cicle de l'aigua: sanejament

Mapa d'infraestructures de sanejament.

Font: Pla hidrològic de les Illes Balears 2015-2021 (revisió 2017).

2.2 Energia: generació elèctrica

Infraestructures de generació elèctrica.

Font: elaboració pròpia a partir del visor IDEIB (Servei d'informació territorial de les Illes Balears).

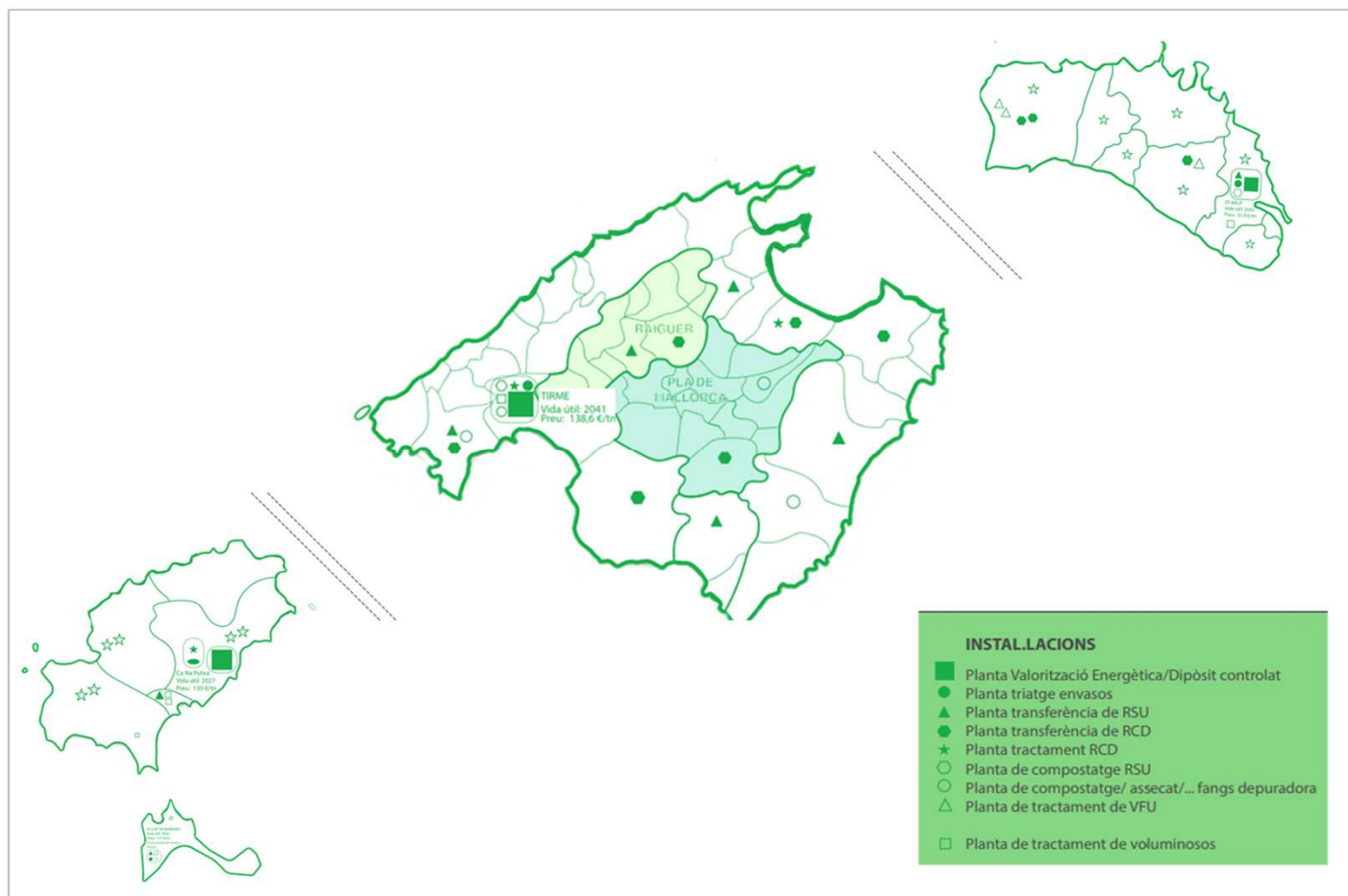
2.2 Energia: xarxa de transport elèctric

Xarxa de transport elèctric a les Illes Balears.

Font: Red Eléctrica de España.

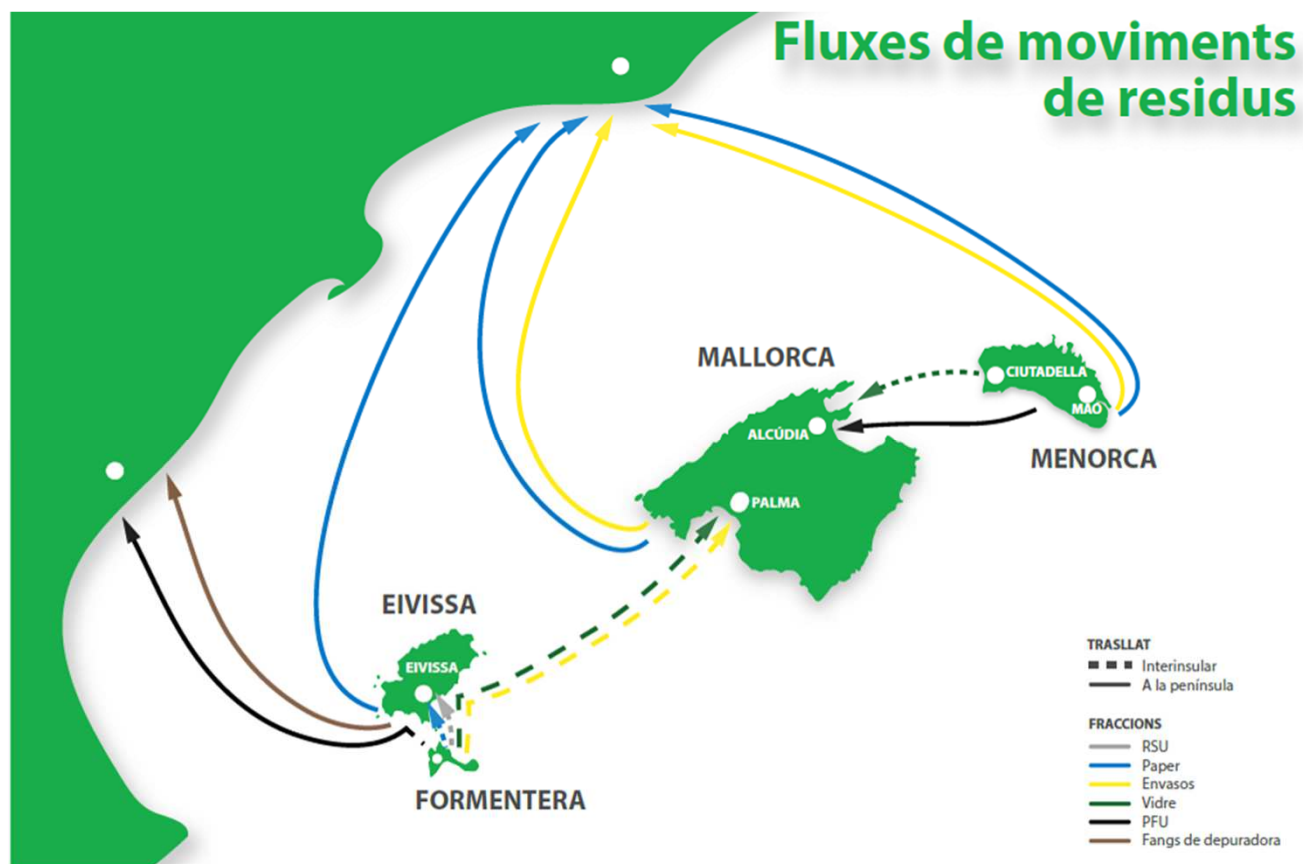
2.3 Residus: instal·lacions de tractament

Mapa d'infraestructures de gestió de residus.

Font: Direcció General d'Educació Ambiental, Qualitat Ambiental i Residus

2.3 Residus: exportació de residus

Fluxos d'exportació de residus entre illes i amb la península.

Font: Direcció General d'Educació Ambiental, Qualitat Ambiental i Residus

4. Conclusions

4.1 Variables que condicionaran els escenaris futurs

- Voluntat política, sostinguda en el temps, d'avançar en els diferents models sostenibilistes projectats en els diferents àmbits.
- Nivell d'assoliment de les fites establertes en la planificació vigent, o en curs d'elaboració, a dia d'avui.
- Grau efectiu d'implicació i coresponsabilitat dels agents socioeconòmics, la ciutadania i els col·lectius no residents (turistes).
- Evolució de la càrrega demogràfica de les Illes, de la piràmide d'edats i de la ràtio entre l'Indicador de Pressió Humana (IPH) i la població empadronada.
- Evolució de la conjuntura socioeconòmica regional i global i de les dinàmiques turístiques en particular.
- Incidència tangible dels efectes del canvi climàtic sobre els diversos àmbits sectorials.

4.2 Grans reptes a afrontar

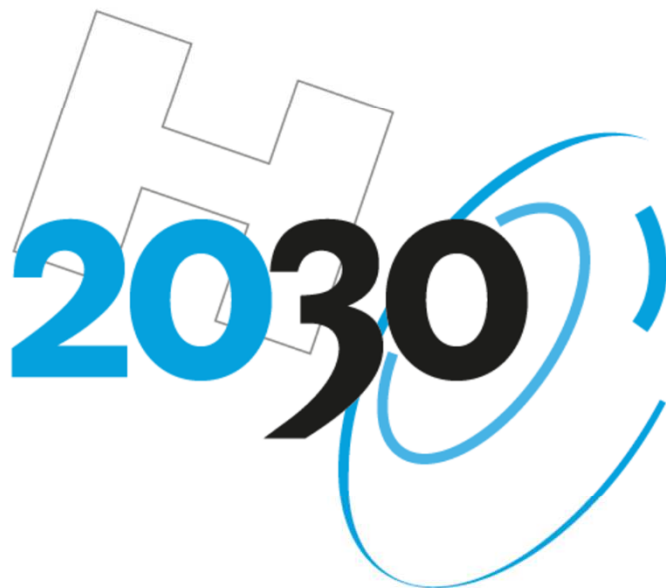
- **Canvi de model** per promoure una economia circular, baixa en emissions de carboni i en consum de recursos i que minimitzi les externalitats ambientals.
- **Planificació i gestió adaptades a l'escala** i heterogeneïtat del territori.
- Millora de **l'eficiència i la capacitat de gestió**, mitjançant la implantació d'estratègies *smart city*, tot utilitzant les TIC.
- **Comunicació i sensibilització** continuades sobre la importància de l'estalvi i l'ús eficient dels recursos.
- **Desestacionalització del turisme** i monitoratge en continu dels efectes induïts.
- Millora de la **integració de les planificacions sectorials** i dels horitzons de planificació, considerant escenaris de canvi climàtic.
- Establiment d'un **sistema d'indicadors de seguiment** que permeti mesurar els progressos assolits en l'àmbit de la sostenibilitat.

4.3 Reflexions finals

- Els escenaris de futur només es poden concebre des d'una perspectiva sostenibilista, en la seva triple dimensió: econòmica, social i ambiental.
- La planificació no es pot basar únicament en gestionar l'oferta per cobrir indefinidament una demanda creixent, sinó en gestionar també la demanda per tal d'equilibrar-la amb l'oferta disponible i/o possible.
- La petjada ecològica de les Illes transcendeix clarament l'abast físic dels territoris insulars (superfície terrestre i marítima associada). Un escenari sostenibilista ha de minimitzar les externalitats derivades del model productiu i socioeconòmic.
- Cal incorporar de manera sistemàtica nous paradigmes –com l'economia circular i la descarbonització de l'economia– en el disseny de les polítiques sectorials.
- Els àmbits de planificació sectorial són múltiples, però el territori sobre el qual s'apliquen és únic. Cal considerar interaccions i sinèrgies.
- Cal establir una visió planificadora a llarg termini, més enllà de cicles electorals, ambiciosa però realista.

CES-UIB

Consell Econòmic i Social de les Illes Balears
Universitat de les Illes Balears

ESTUDI SOBRE LA PROSPECTIVA ECONÒMICA, SOCIAL I MEDIAMBIENTAL DE LES SOCIETATS
DE LES ILLES BALEARS A L'HORIZÓ 2030 (H2030)

2019

<http://www.caib.es/sites/ces/>

Índex de coautors

ÍNDEX DE COAUTORS

CAPÍTOL 1.

ESCENARIS DEMOGRÀFICS I DE CONSUM
Andreu Sansó i Audrone Virbickaitė

CAPÍTOL 2.

ESCENARIS ECONÒMICS I DE MERCAT DE TREBALL
Llorenç Pou Garcias
Miguel Quetglas Oliver
Maria del Mar Ribas Mas

CAPÍTOL 3.

ECONOMIA DEL CONÈXEMENT
Bàrbara Terrasa Pont
Maria Díaz Codina
Isabel Llodrà Riera
Francisca Más Parera
Toni Bibiloni
José Javier Ramasco

CAPÍTOL 3.1.

LA POLÍTICA CIENTÍFICA I TECNOLÒGICA
Consell Assessor i Serveis tècnics del CES

CAPÍTOL 3.2.

LA RECERCA EN SALUT
Margalida Frontera Borrueco

CAPÍTOL 4.

LA POLÍTICA INDUSTRIAL
Vanessa Rosselló
Antoni Riera

CAPÍTOL 5.

EL CANVI CLIMÀTIC
Gabriel Jordà
Joan Rita Larrucea
Miguel Ángel Miranda Chueca
Raquel Vaquer Sunyer
Vicente José Canals Guinand
Antoni Cladera Bohigas
Catalina M. Torres Figuerola
Pau de Vilchez Moragues
José Mariano Escalona Lorenzo
Gabriel Moyà Niell
Ignacio Catalan Alemany
Josep Alós Crespi
Jaume Sureda Negre
Aina Calvo Sastre
Olivia Álvarez García

Iris E. Hendriks

Júlia Santana Garçon
Ferran Rosa Gaspar

CAPÍTOL 6.

FORCES DE TRANSFORMACIÓ DIGITAL
Pere Colet
José J. Ramasco
Pep Lluís Ferrer
Carlos Juiz
Apol·lònia Martínez Nadal
Gabriel Oliver Codina
Julián Proenza
Maurici Ruiz
Bartomeu Serra
Xavier Varona

CAPÍTOL 7.

EDUCACIÓ I FORMACIÓ
Francesca Salvà-Mut
Jaume Sureda-Negre
Aina Calvo-Sastre
Miquel F. Oliver-Trobat

CAPÍTOL 8.

CAPACITAT DE CÀRREGA, INFRASTRUCTURES I MOBILITAT
Josep M. Palau Garrabou
Elisa Linarets
Aina Adrover
Ivan Capdevila

CAPÍTOL 9.

BENESTAR SOCIAL
Andreu Horrach Torrens
Antònia Pascual Galmés
Antònia Puiggròs Rebassa

ERF – Estudi Ramon Folch i Associats, S.L.

Balmes 18, 2n 1a · 08007 Barcelona
T. 93 301 23 29 · F. 93 301 23 21
erf@erf.cat · www.erf.cat